

Moștenirea artistică a sculptorului Alexandru Plămădeală. 85 de ani de la trecerea în neființă a sculptorului

Potențialul artistic înalt al marelui sculptor al Basarabiei interbelice, Alexandru Plămădeală (1888-1940) a marcat arta plastică autohtonă, amprenta lui edificatoare resimțindu-se până în prezent. Trecerea de la formele artei țărănești la înaltele standarde ale artei universale a devenit posibilă datorită căutărilor teoretice și practice ale maestrului, care, alături de predecesorii săi Terentie Zubcu și Vladimir Ocușco, a reușit să aducă întreaga artă academică universală spre asimilarea tinerilor talente din Basarabia. Studiile lui Alexandru Plămădeală au început la cursurile de artă de la Școala Comunală de Desen din Chișinău, condusă de Vladimir Ocușco, apoi, în anii 1912-1916, au continuat la Școala de Pictură, Sculptură și Arhitectură din Moscova, unde i-a avut în calitate de profesori pe Serghei Volnuhin și Konstantin Korovin. Revenind la Chișinău, în 1918 și în 1919, fiind numit în funcție de director al Școlii de Arte Plastice, el se va autoperfecționa încontinuu, îndrumând tânăra generație de plasticieni.

Una dintre cele mai remarcabile laturi ale

activității sale în calitate de sculptor este aportul său la constituirea portretului sculptural ca gen al artelor plastice în perioada interbelică. Până la el, portretul sculptural se atestă în arta basarabeană doar ca parte a chipurilor din troițele populare moldovenești, realizate în lemn și piatră. Modelate stilistic divers, dar cu o alură a artei primitive, troițele moldovenești păstrau farmecul unor reprezentări medievale, deși, la începutul secolului XIX, ele tind spre modelele renascentiste, cum

este, spre exemplu, *Troița de la Jeloboc*. Meritul lui Alexandru Plămădeală constă în asimilarea cunoștințelor temeinice ale școlilor rusești, românești și occidentale, în ceea ce privește tehnicile de execuție, modelarea volumetrică și aprofundarea în domeniul anatomiei plastice.

La fel, nudul sculptural, practic inexistent în arta medievală a Țării Moldovei, dar și portretul sculptural, ambele lucrute în ronde-bosse, au fost aduse spre a fi studiate de tinerii plasticieni de la Școala de Belle-Arte din Chișinău. Cunoștințele temeinice în domeniul nudului sculptural au fost acumulate de Alexandru Plămădeală în perioada studiilor sale la Moscova, școala de sculptură de acolo fiind fundamentată pe realizările europene clasice în acest domeniu. Informații și lecții de artă prețioase au fost însușite de sculptor și în timpul călătoriilor sale de durată prin Europa, în timpul cărora el a vizitat muzee, ateliere de creație și a văzut numeroase monumente de artă. Pe tot parcursul vieții sale, lucrând încontinuu și schițând mereu nuduri și portrete, Alexandru Plămădeală și-a conturat propriul stil de modelare și desen, ajungând la nivelul marilor maestri europeni, creația sa devenind ulterior parte integrantă a școlii de sculptură românești, ale cărei valori au fost promovate de el. La Școala de Belle-Arte, condusă de el, studiul nudului era aprofundat prin asimilarea construcției scheletului și a musculaturii omului, prin asimilarea tehnicilor de desen și modelare în materiale proprii genului sculpturii clasice.

Pentru a ilustra realizările originale ale lui Alexandru Plămădeală în domeniul portretului este îndeajuns să menționăm schițele *Portretul Valentinei Tufescu* (1930, cărbune pe hârtie), *Fata cu pălărioară* (1930, cărbune pe hârtie) sau camera *Portretul domnișoarei Zalkind din Riga* (1916, marmură). Sunt concludente în acest sens *Portretul Olgăi Plămădeală* (1924, lemn) și *Portretul lui Bogdan Petriceicu Hasdeu* (1936, ghips patinat).

Nudurile create de sculptorul Alexandru Plămădeală, cum ar fi *Stânca* (1928, ghips patinat), *Schiță* (1930, lemn) sau *Sapho* (1934, lemn) sunt mărturii elocvente ale spiritului său creator și cutezător.

În același context, menționăm și *Bustul lui Alexe Mateevici* (1933, bronz patinat) de la Cimi-

tirul Armenesc din capitală, operă care constituie o deosebită realizare în domeniul sculpturii funerare.

Nu putem să nu amintim aici de cea mai cunoscută operă a lui Alexandru Plămădeală din domeniul sculpturii monumentale, și anume *Monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt* din Chișinău (1928, bronz, piatră de Cosăuți), în care detaliile portretistice ale voievodului, inspirate de portretele votive din mănăstirile moldovenești medievale, modelarea veridică a statuii lui în haine de epocă și atributele credinței (crucea) și ale celui de luptător pentru valorile creștinismului (spada) sunt realizate la un nivel artistic înalt.

Astfel, *Monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt* din Chișinău în interpretarea sculptorului nostru a devenit prima mostră de artă monumentală din Basarabia interbelică, fiind un exemplu elocvent de măiestrie și care a deschis cale și altor manifestări sculpturale de for public, ce se înscriu, filă cu filă, în istoria artelor plastice moldovenești.

Personalitatea și creația lui Alexandru Plămădeală s-a aflat în repetate rânduri în atenția criticilor de artă autohtoni. Astfel, se remarcă memoriile Olgăi Plămădeală, soția sculptorului, *A.M. Plămădeală. Viața și activitatea (amintiri)* (Chișinău, Editura *Cartea Moldovenească*, 1965, în limba rusă) și studiul semnat de Sofia Bobernaga și Olga Plămădeală cu titlul *Alexandru Plămădeală* (Chișinău, Editura *Literatura artistică*, 1981). La creația lui s-a referit și criticul de artă Tudor Braga în studiul său *Alexandru Plămădeală*

din seria *Mari maeștri ai secolului XX* (Chișinău, Editura ARC, 2007). O contribuție semnificativă la perpetuarea în timp a creației sculptorului este culegerea de articole, unite într-o singură carte și îngrijită de criticul de artă Vasile Malanețchi, *Alexandru Plămădeală, un promotor al frumuseții clasice* (Chișinău, Editura *Știința*, 2020). Având în vedere aceste studii, considerăm că tematica legată de aportul valoric al lui Alexandru Plămădeală în arta și cultura Moldovei nu este epuizată și va constitui, cu siguranță, subiectul unor studii critice și în viitor.

În concluzie, remarcăm faptul că moștenirea artistică a sculptorului Alexandru Plămădeală include un întreg palmares de realizări, cum ar fi constituirea genurilor portretul și nudul sculptural, îndrumarea și formarea profesională a unei generații noi de artiști plastici la Școala de Belle-Arte din Chișinău (astăzi Colegiul de Arte Plastice *Alexandru Plămădeală*), întemeierea Pinacotecii municipale din Chișinău și dotarea acesteia cu o colecție impunătoare de opere de artă și, nu în ultimul rând, profesarea genului sculpturii funerare și întemeierea genului sculpturii de for public, care era reprezentat până la el doar prin bustul lui Alexandr Pușkin al sculptorului rus A. Opekușin, edificat în 1885 și care se află și astăzi în Grădina Publică din Chișinău.

*Ana MARIAN, doctor în studiul artelor,
Institutul Patrimoniului Cultural*